

Ai có thể trở lại để cảm nhận sự phong cách của những con người như nhồi trong nỗi tan tác chung của cộng đồng dân tộc!

Phin cà phê Sài Gòn thân quen ngày nào

Anh em nào có thể đi Học Xá Minh Mạng những năm 1966-67, đã từng lê la nơi ngổn ngổm đất trời ở Ngã Sáu Chín Lớn, chỉ quán cóc ngay góc đường Minh Mạng và Nguyễn Tri Phương, từng ít nhiều là thân chủ có ký sự dài hạn với chú Tàu con phỉ lữ, xin nhận một lời nhủ, “hãy đi đi

Mỹ anh tán muôn phần ng h t, ba b n cu n s đ y nh ng con s em không l y đ c đ ng nào nh ng em không bu n. Nh l i nh ng ngày vui cũ mà r u thú ru t. c gì có đ c không khí h i đó, con ng i h i đó. Mỹ anh đi ra đi vào, h n h k chuy n tán đào, r u rĩ ôm g i th t tình, n ng nh i t tính chuy n l p bi n d i sông, bàn tán tính đ ng tr n lính, cái gì cũng n ào b c tr c, tho i mái t nhiên, không màu mè rào đón, không ki u cách đóng trò g c , s ng đã thi t. Vui ki u đó em bán cà phê cho mỹ anh ký s hoài cũng đ c.”

Đ u năm 1980, gi a r ng già Bình Long tôi đã tình c g p l i ng i ch , ng i b n nh này. Tôi là tù c i t o, b n kh sai kinh t m i, c hai đ u th m nh nhau nh ng đ u có chút r n ràng nh p th khi nh c l i nh ng chuy n m i đó nh ng nh đã lâu l m r i. Ng i b n nh đã nói v i tôi nh ng l i m áp, không nguyên văn thì cũng đúng ý nh đã ghi t rên và tôi mu n g i nh ng l i này đ n các b n nh m t k ni m chung và tôi cũng mu n m n n d p này đ nói v cà phê Sài Gòn, ngày đó.

B n đã u ng cà phê nhi u, b n bi t mà, mu n pha m t ly cà phê tuy t v i đâu có khó: cà phê s loãng n c nh ng đ m mùi th m, cà phê Mít đ c quánh mà vô v , hãy ch n m t t l pha tr n thích h p là đã đi đ c 70% đ o n đ ng r i. Mu n k o thêm n a h ? Mu n h ng cái c m giác chất chất, tê tê đ u l i ph i không? D mà, thêm vào chút xác cau khô là xong ngay. B n mu n có v Rhum, thì Rhum. B n thích cái béo béo, th m th m c a b , c b chút Britain vào.

B n h i tôi n c m m nh i đ làm gì à? Chà, khó quá đi, nói làm sao cho chính xác đây! Thì đ cho nó đ m đà. Đ m làm sao? Tôi không bi t, không t đ c, m i b n hãy th và t c m l y. B n đòi ph i có tách s , thìa b c. B n nói ph i nghe nh c ti n chi n, ph i hút Capstan m i đã đ i, thú v ph i không? Thì đó, b n đã có đ h t nh ng gì b n c n sao không t pha ra mà u ng, l i c đòi đi u ng cà phê ti m, đ h m không?

Nói v y ch tôi bi t, tôi không trách b n đâu. Cà phê ngon ch m i đ c m t n a, nh ng chúng ta đâu ch c n u ng cà phê, chúng ta còn ghi n “u ng” con ng i cà phê. “U ng” không khí và c nh s c cà phê. “U ng” câu chuy n quanh bàn cà phê và nhi u th n a. V y thì m i b n đi v i tôi, quanh quanh Sài Gòn làm vài ly ch i. Dĩ nhiên là t ng t ng, c b n và tôi đ u bi t, đã xa r i, bi n bi t l m r i, ngày đó.

Tôi xin b t đ u t gi a th p niên 60, nh ng năm đ u tôi s ng t Sài Gòn và cũng là giai đ o n đ t n c th c s có nh ng tr mình to tát. Nh ng c n l c kinh h n. Nh ng bùng v v t m i gi i h n. Nh ng xô đ y, m i g i đ y l i cu n và cũng nhi u c m b y.

Ni m vui và n i hy v ng v m t v n h i m i sau bi n c năm 1963 qua nhanh theo v i s y u

Tất yếu của những người đã nhận danh một cuộc cách mạng, những là theo cách mạng của vĩ, có khả năng phá những lợi ích của bôn lãnh và tâm lý của xây dựng, kiên trì; rồi chỉ nh lý, tái chỉ nh lý. Chính quy quân nhân. Chính quy dân số. Hội Đồng Nhân Dân Công Quố Hu và các tỉnh miền Trung. Phong Trào Nhân Dân T Quố t Đà Nẵng. Phô Giáo đầ bàn theo xu hướng của. Thiên Chúa Giáo biểu dương lợi ích của những chỗ này chỗ khác.

Người i M đầ bầ càng lúc càng đông, theo vĩ nó là các Snack Bars, gái làm tiể và sồ phá sồ nghiêm trọng của nhữ giá trị luân lý và đạo đầ. Chỉ n trọng càng lúc càng khố c liể t, càng áp gồ n và đầ trở thành một nôi ám nh dai dồ ng; một cồ n ác mồ ng thồ ng trở c. Đầ thầ chiêu bài, đầ thầ lý thuyết mầ i mầ và lời cuồ n đầ c nhân danh, đầ c nhầ c đầ n...

Nhữ vĩ đó, miền Nam Việt Nam những năm giồ a thồ p niên 60. Nhữ vĩ đó, tuổi i trẻ Việt Nam liể t xác: phầ i biể t liể n ra, phầ i tồ già đi trở c tuổi i của mình. Những “liể u bút ngày xanh” đành gồ p liể i. Những mồ mồ ng hoa bầ m tồ nó đầ thành liể nhồ p, vô duyên. Tiể ng cầ i dầ ng nhồ ít đi, kém trong trở o hầ n nhiên. Khuôn mồ t, dáng vĩ dầ ng nhồ tồ liể, trở m liể ng hầ n và đầ u óc không còn, cũng không thồ vô tồ nhồ n nhồ đầ c nồ a.

Những điể u thuồ c đầ u tiên trong đầ i đầ c đầ t lên. Những ly cà phê đầ ng đầ u tiên trong đầ i đầ c nhồ p vào và dù muồ n hay không, tuổi i trẻ đầ thồ c sồ bầ chỉ phầ i, và phầ i thồ ng xuyên đầ i diể n vĩ i những bầ t hầ nh của dân tồ c mình. Những thồ m kồ ch của thân phồ n mình và quán cà phê trở thành cái nôi chồ n hầ n hò đầ dàn trở i tâm tồ, đầ trở m liể ng suy gồ m. Có mồ t chút bầ c thiể t, thồ t lòng. Có mồ t chút làm dáng, thồ i thồ ng. Thông cồ m giùm đi, tồ p làm ngồ i liể n mà.

Những ngày mầ i vào thồ đô, tôi Đầ i Hầ c Xá Minh Mồ ng. Đầ i vĩ i mồ t thanh niên tồ nh liể mầ i mầ và bầ ngồ, Sài Gòn liể n liể m, phồ n vinh và náo nhiể t liể m. Trong suồ t nhữ u tuồ n liể đầ u tiên tôi đầ dầ c khi đi liể i và lúc nào cũng liể m nhồ m câu “thồ n chú” bầ n bè mầ m cho: Phan Thanh Giồ n đi xuồ ng, Phan Đình Phùng đi lên và mồ n tồ ng ra mồ t “lá bừa” nhồ mồ t thồ kim chồ nam khồ dồ ng.

Hai con đầ ng mồ t chỉể u và ngồ c nhau nhồ cái xồ ng sồ ng xuyên đầ c trung tâm thành phồ giúp đầ nh hồ ng, tồ o dầ dàng cho vĩ c di chuyồ n. Dĩ nhiên nồ u tính tồ đầ i hầ c xá, Phan Thanh Gian đầ c hiể u nhồ bao gồ m cồ khúc Minh Mồ ng nồ i tồ Ngã Bầ y đầ n Ngã Sáu Chồ Liể n và Phan Đình Phùng phầ i cồ ng thêm khúc Lý Thái Tồ rồ phầ i đầ n Ngã Bầ y hay rồ trái đầ n Trồ n Hoàng Quân đầ vĩ Ngã Sáu.

Vì sau, khi đã khá quen quen, lá bùa được vẽ lên thêm ra: Tô Phan Thanh Giản, rồi phôi theo Lê Văn Duyệt rồi đến phôi chính Lê Lợi, nhà sách Khai Trí, chợ Bến Thành, rồi trái lên Hòa Hông, Bảy Hiền. Tô Phan Thanh Giản rồi phôi ở Hai Bà Trưng rồi đến bên Bến Bạch Đằng, rồi trái xuống qua cầu Kiêu, Ngã Tư Phú Nhuận. Cũng từ Phan Thanh Giản rồi trái ở Đinh Tiên Hoàng rồi đến rồi ở Casino Dakao, Lăng Ông Bà Chiểu và hàng ngói là trường Văn Khoa. Còn như thì, cái xe Gobel hai cửa cửa cửa, nó bánh bánh như máy xay lúa, trung thành như một người bạn thân thì tôi đi khắp Sài Gòn, Chợ Lớn, Gia Định.

Nhưng ngày này tôi là khách thường xuyên của quán cà phê Thu Hông ở Hai Bà Trưng. Quán nằm ở một vị trí đẹp, chiếm ba lô đất góc chéo qua phía trái hẻm Tobia. Nơi đây có một căn phòng hợp với đặc trưng thu hút, và là chỗ ngồi cho những ai thích nghe nhạc và âm thanh lớn, phòng còn lại là một sân gạch rộng, có mái che nhưng không ngăn vách, từ trong có thể nhìn rõ ra đường qua hàng song sắt nhỏ sơn xanh và một giàn hoa giấy phía ngoài. Người đây có thể nghe được tiếng vọng từ hàng rào ra bên trong. Có một chút riêng tư cách biệt, nhưng dù thế cũng có thể nhìn ra được sự sôi động bên ngoài lên mặt sáng, đáng với một mặt, u ám mặt chiếu đang lên chiếu qua trên đường phía ngoài.

Chợ quán ở đây là một người đặc biệt: Khó chịu một cách đáng sợ. Hình như với ông, bán cà phê chỉ như một cách tiêu khiển và pha cà phê là một nghệ thuật kỳ thú. Ông hành động với tên tuổi của Thu Hông và muốn bạn với nó. Bạn là khách uống cà phê phải không? Xin đừng quên yên đó, vì cửa của bạn là uống với thì đừng tấy máy để vào làm cho cà phê của tôi.

Cà phê được bạn tôi, ông chủ sở hữu đầu đó quan sát và chờ. Yên tâm đi, đừng nóng vội gì cả, bạn sẽ có cà phê ngon đợi uống mà. Ông chủ sẽ xuất hiện đúng lúc cần pin, sẽ bắt đầu cho bạn, khu vực đầu cho bạn và sẽ lịch sự “xin mời” khi mời với hoàn tất. Ly cà phê như vậy mới là cà phê Thu Hông. Đó là cung cách của Thu Hông, đặc điểm của Thu Hông. Nếu uống người mới đến lần đầu không biết, cà phê bạn tôi là tôi lo liệu cho mình đợi chờ như ngay: Ông nóng nóng mặt pin lên như vậy nên chờ chờ ào ào còn gì là Thu Hông! Ông bắt đầu nghe như ăn chè với còn gì là Thu Hông! Ông khu vực cửa cửa kiêu đó cà phê sẽ chưa hết là ông gọi Thu Hông rồi! “Thằng cha” này rồi rồi thì như là sẽ rồi rồi có thể hiểu được, thông cảm được mình là cà phê ngon. Mà cà phê Thu Hông ngon thì, ngon lắm.

Trong lãnh vực kinh doanh quán cà phê, có người dùng âm thanh. Có người dùng ánh sáng và trang trí. Có người như sự duyên dáng của tiểu phẩm. Có người dùng phẩm chất của cà phê để hấp dẫn khách. Ông chủ Thu Hông đã chọn cách cuối cùng, cách khó nhất và ông đã thành công.

Khách đến với Thu Hoàng là ai? Nhiều lắm, có thể họ từ bên trong Luật qua, từ dĩa Văn Khoa, Dĩa, Nông Lâm Súc lên. Từ Trung Tâm Văn Hóa Pháp, Hội Việt Mỹ. Từ Huân Thi Ngà, Nguyễn Công Trí, Văn gia Cấn, Võ Trí Toản, Thị Văn Quốc Gia từ, quanh quanh khu Tân Định, Dakao cũ mà. Cũng có người từ xa hơn nhau đến như ng dù từ đâu họ đều có điểm gì nhau là từ từ đến và đến có vẻ “chẳng nghĩa” lắm, “ông” nào “bà” nào cũng tha từ p cours quên tay, công với nào là “Hội Thi m Từ Từ” của Phạm Công Thiển, Cho Cây Rừng Cồn Xanh Lâu của Nguyễn Ngọc Lan, Nói Với Tuổi 20 của Nhật Hoàng, v.v

Thu Hoàng dĩ nhiên là có thể “uống ly chanh đắng, uống môi em ngọt” hay nhiều thì gì khác. Tuy nhiên, phần lớn là tâm nhi lý cà phê. Thu Hoàng nói từ ng như vậy. Ông chỉ đến như vậy, dù rành hay không cũng phải ráng từ ra sành đến với người ta chứ! Lại còn phải có bộ m môi kéo Basto xanh cho có vẻ phong từ n. Cũng thế mà từ m ngâm suy từ, rì rào tâm s; đến bao từ, đến phải và đến thì gian. Nghĩ từ thì từ phí phạm và đáng từ c như ng họ đó thì không thể y như thế. Phải như vậy chứ sao! Thế thì chỉ n mà, bui nhiều như ng mà!

Ngày đó tôi từ ng người Thu Hoàng với VCT, một người bạn đang học năm cuối ở từ ng Y Khoa, anh là người rất mê giáo sư Trần Ngọc Ninh, coi ông là một nghệ sĩ tài hoa, một tay dao b c th y trong ngành gì ở phố và với từ ng say s a k vì c th y Ninh có thể c m l i dao lam kho vào từ p gi y qu n thu c và cho bi t từ c là s r ch đúng m y từ. Bạn tôi đúng là người từ i sinh ra để làm th y thu c, anh mu n xoa d u m i kho đầu và không ch u d c nh ng đến u tàn nh n, thô b o.

Hội sinh viên LKSN té l u ch t ở từ ng Y Khoa, báo đăng nói là tại n n nh ng không bi t từ đâu bạn tôi kh ng đến đây là một v ám sát, thanh toán l n nhau và anh đau đến, từ c gì n l m. Người với người, ch l không còn cách nào để có thể đến với nhau phải chăng họ hay sao? Câu hỏi này theo anh rất lâu. Anh ra từ ng, làm y sĩ từ n tuy n, l l v i từ ng b nh bình ngày thành phố di t n và vào tù. Đến lúc này anh đã có câu từ l i cho đến ám nh nhi u năm từ c: Không phải không có cách mà là đến ng nh ng người ta không c n và cũng không mu n phải chăng với nhau. Đau thế, n i đau qu n thì t tìm gan.

Bạn từ ng ăn phố gà H n V n g, phố Pasteur. Bạn từ ng đi qua đi l i l i c l i c m y b d c i d p ở nhà may Thi t L p, với bạn có bi t Cà Phê H n g ở đâu không? Thì đó chứ đâu, gần nhà may Thi t L p, cách vài căn về phía đến ng Nguyễn Đình Chi u, góc chéo qua m y cây c th ở b rào Trung Tâm Th c Nghi m Y Khoa (Việt Pasteur). Tôi phải hỏi vì tôi bi t có thể bạn không đến ý. Quán như xíu hà, với l i cái tên H n g không bi t do ai đến, g i r i t thành quen ch th c s d ng nh quán không có bạn hi u, và từ n di n c a nó trông ê cũ k l m ch không s n ph t hoa hòe, đèn treo hoa k t gì c. Từ ngoài nhìn vào, quán như m i ngôi nhà bình th ng khác, với m t cái c a s lúc nào cũng đóng và m t cánh c a ra vào nh, l o i s t cu n

kéo qua kéo i.

Quán h p và sâu, v i m t cái qu y cong cong, đánh verni màu vàng s m, trên m t có đ m t ng n đèn ng chân th p, v i cái ch p to có v hình hai thi u n đ i nón lá, m t bình hoa t i, m t con th nh i bông và m t cái c m v i t b ng th y tinh màu tím than. Phía sau, lúc nào cũng th p thoáng m t mái tóc dài, đen tuyền, óng , v a nh lẳng m ng phô bày v a nh th n thùng, che đ u.

Cà Phê H ng, v ngo i đáng, th c ra không có gì đáng nói ngoài cái v xu xòa, bình đ , t o c m giác m cứng, thân tình và g n gũi. Tuy nhiên, n u ng i lâu đó b n s c m đ c, s nh n ra nh ng nét r t riêng, r t đ c bi t khi n b n s ghi n đ n và thích tr i. H i đó nh c Tr nh Công S n, đ c bi t là lo i nh c “m t m i” c nh “Đ i Bác Đêm Đêm...” hay “Đàn Bò Vào Thành Ph ...” đã tr thành m t cái “m t,” m t c n đ ch truy n lan kh p n i, đ u i trên môi m i ng i, đ ng i trong lòng m i ng i. Cà Phê H ng đã t n đ ng t i đa, nói rõ ra là ch hát lo i nh c này và nh ng ng i khách đ n quán, nh ng thanh niên x c x ch m t chút, “b i” m t chút, đã v a u ng cà phê v a u ng cái rã r i trong gi ng hát c a Khánh Ly.

Đ n H ng không ch có nghe nh c v quê h ng, chi n tranh và thân ph n. đ đây còn có th đ c v nh ng đ i u đó. Không hi u do sáng ki n c a các cô ch , mu n t o cho quán m t không khí văn ngh , m t b m t trí th c hay do tình thân và s quen bi t v i các tác gi mà Cà Phê H ng lâu lâu i có gi i thi u và bày bán các sách m i xu t b n, ph n l n là c a hai nhà Trình Bày và Thái Đ và c a các tác gi đ c coi là đ n thân, ti n b .

H i Nguyễn Đăng Tr ng chu n b ng c vào T ng H i Sinh Viên, ban tham m u c a anh ta th ng g p nhau Cà Phê H ng và khi Tr ng thành ch t ch, Đ ng T n T i ph trách t N i San Sinh Viên, m c dù lúc đó đã có tr s s 4 Duy Tân, r t nhi u anh em cũng v n th ng kéo nhau đ n Cà Phê H ng. Nh ng ai h i đó nh ? Đông l m và vui l m, vui và có ý nghĩa vì đ ng nh t t c đ u mu n làm m t đ i u gì. Tôi nói đ ng nh b i vì, nhi u năm sau th c t đã ch ng minh là không ph i ch có nh ng ng i đ n v i phong trào sinh viên vì nhi t huyết và lý t ng, mu n m t m i n Nam t t h n, mu n b o v h u hi u và xây đ ng đ t n c hoàn h o h n mà còn m t s khác, dù không nhi u, đ n v i ch tâm l i đ ng, coi phong trào nh m t c h i đ ph c v cho nh ng ý đ đ n t i mà h đang theo đ i.

Say này, khi đã đ c th i, ng i C ng S n v n th ng hãnh di n nh c đ n phong trào sinh viên, coi đó nh là s n ph m c a h . Ai cũng bi t là không ph i nh v y. Th t t i nghi p cho nh ng ng i c ph i gi v nh không bi t. C ph i ra r nh cái máy l p đi l p i nh ng đ i u mà chính h cũng bi t là không có th t.

Tôi đã đi quá xa rồi phải không? Xin lỗi, cho tôi được mượn cớ hôm nay để nói về tuổi trẻ của chúng ta một chút, tôi đang trở lại với Cà Phê Hàng đây. Hàng là ai? Tôi không biết, quán có ba cô chủ, ba chị em. Người lớn nhất trên hai mươi và người nhỏ nhất mười lăm, mười sáu gì đó.

Nói thật lòng, cả ba cô đều chung chung, không khuynh quắc khuynh thành gì nên ngẩng đầu cùng có những đức điểm rất dễ làm xôn xan lòng người: Cả ba đều có mái tóc rất dài, bàn tay rất đẹp và đều ít nói, ít cười. Cái khiến ít nói ít cười là làm chủ người ta. Còn cái đáng đi nữa, bên còn như không? Làm nên những gì mà tôi tin cho chính xác đi, khó quá.

Như các sĩ Trích Công Sơn có những lời hát khó gì thích những đức phẩm như “vút lẩn, vút lẩn trộm” hay “vút chim di” gì đó có lẽ có thể mượn để hình dung ra đáng đi của mấy cô chủ Cà Phê Hàng. Nó như là, êm ái thoải mái và cũng như khép kín lắm. Chính cái vẻ như vẻ như nhu như thốn thùng, vẻ như kênh kiệu kêu sa, vẻ như lãng đãng liêu trai đó đã làm khi nhieu trái tim trai trẻ, rất nhiều.

Giữa những năm 80, sau những năm bôn bề phía phía phía phía khác nhau, tôi về lại Sài Gòn và có những lần đi qua đi lại ở đường Pasteur. Cà Phê Hàng không còn, dãy phố như buôn thiu, im lìm và trống vắng như nét vẽ mờ chung của toàn thành phố một thời rất gần gũi của chúng ta. Đó là di sản của quán cũ, gần cuối thành phố Pasteur là một bãi rác khổng lồ, ruồi như đen gập và mùi hôi thối nồng nặc, trùm tỏa. Ở đó, hàng trăm ông lão bà cụ. Hàng trăm trẻ em trai gái tranh nhau giành giật, đào móc từng chút sỏi đá, từng mảnh như nylon.

Tôi đã từng nghĩ đến những rất lâu, nhìn cảnh nào lòng này và tôi hỏi: Những người đã có thời gian đây mà sao và hy vọng gì đâu cả rồi? Anh em ta có bao giờ tự hỏi là đường như mình đã được tôi, đã phôi lòng, đã không làm hết, đã không có gì để để bỏ vào cho những gì cần bỏ vào, giữ gìn hay không? Và những người bên kia, có bao giờ nghĩ lại và tôi hỏi họ đã nói về đức đức đức đức đức gì? Có xôn xao đáng cả cần thì không? Còn chị em cô Hàng: những như như tiếu như, những thon thả tay ngà, những uyển chuyển “chim di” gì mà một phong cách nào? Ai có thể trả lời được về sự phong của những con người như nhồi trong những tan tác chung của một dân tộc!

Vì những Đức Hoàng Việt Nam như một của muôn ngàn những ngày từ những năm đầu tiên nó đã thắp những đức đức đức đức đức thuôn lại to lớn và tâm lý: Hào quang của phong trào Phật giáo đầu tranh những năm đầu của, cùng với những tên tuổi chính trị Trí Quang, Thích Minh, Huỳnh Quang, Hộ Giác... những cổ văn hóa Minh Châu, Mãn Giác, Tuổi Sĩ, Trí Siêu, Bùi Giác, Phạm Công Thiển, Tôn Thất Thiển... đã giúp cho Đức Hoàng Việt Nam như đức nhìn vẻ như một cái sự giáo dục khốn tin vẻ như một tập hợp của những thành phần trẻ tuổi ý thức và đến thân nhiệt.

Saigon Quán Cà Phê Và Tủ i Lang Thang (Phần 1)

Tác Giả: Nguyễn Minh An Dân
Thứ Hai, 08 Tháng 2 Năm 2010 06:09

(Còn tiếp phần 2)